

VILLANY *hárfa*

liturgia gitárral

Gyorgyovich Miklós ABONYI MISE – AZ ÖRÖM ZENÉJE

Gyerekkorom karácsonyainak hangulatát általában valamilyen zene határozta meg, melyet az adott évben szentestén hallgattunk meg először. Még meghatározóbb élményekké váltak azok a kóruszereplések, melyekre olyan szívesen gondolok vissza azóta is. Ilyen volt a beat-mise előadása harminc éve húsvétkor, de ilyen hangulatos az idei is az ugyan- csak Szilas Imre komponálta **Abonyi mise** kapcsán, melyet együtt énekeltünk a Mátyás-templom alkalmi kórusában (vezényelte Tardy László) az Úr nagyobb dicsőségére feleséggel, fiammal. Leányaink pedig együtt hallgatták a templom hajójában több század magukkal azon az örömnepen, amelyet mindannyiunknak jelentett a Rózsák terei Szent Erzsébet-templomban, majd a budavári Nagyboldogasszony-templomban bemutatott szentmise. Együtt volt a szélesebb körű rokonság, ott a környékünk ismerősei, ott a Krisztust követők közössége, az egyház. Ha mások is úgy rezonáltak e zene hangjaira, mint mi, közös élményünké lett az öröm. Tudom, minden misében az Eucharisziát ünnepejük, de nem mindig ilyen széles jókedvvel, mint idén húsvétkor (és azóta számos helyen, ahol felcsendült ez a zene).

Ez a misekompozíció **az öröm zenéje**, helyenként az eksztatikus öröme. Olyan zenemű születésének lehetünk tanúi és bábái, mely hasonló népszerűsége tehet szert, mint egykor a Missa Luba, a maga elementaritásával, avagy a Kreol mise, mely hasonlóan hosszú és igényes zene. (Az Abonyi mise tételeinek elhangzási ideje mintegy 40–45 perc.) Szilas Imre miséje szövegében és felépítésében teljesen hagyományos: öttételes, mint a legtöbb, nyelve latin, így bárhol megértési nehézség nélkül előadható a világegyházban.

I. Néhány szó a mőről

A **Kyrie**-tétel gyönyörű és meglehetősen bonyolult fuga, mely háromszor indul el, ahogyan a szöveg kívánja: Kyrie – Christe – Kyrie. Az emberi hang dominál mindvégig, és sóhajt az Égig az Úr irgalmát kérve.

A **Glória** elején ismételt lefutó hárfaszerű hangok mintha a tömjénezés mozdulatát s a bodorodó füstfelhő szállongását utánoznák a zene nyelvén. Majd a kórus a népvándorlások korának zenéjét idéző kvartpárhuzamban énekli markáns dallamát, melyet a szintetizátor igencsak mai hangzású effektusai váltanak. A két hangzásvilág ötvözése remekül sikerült. Olykor a díszítésben a román népzeneből is ismert négy egymást követő nagyszekund lépés (tritonus) jelentkezik. A kórus hangzása a tételben olykor musicalre emlékeztet a recitatívók miatt.

A **Credo** alapjában véve jazzmuzika. A swing stílusban megírt zene a teremtő Isten játékos jókedvét mutatja meg, azt az örömet, mely a boldog Istent jellemzi. Ám ennek a könnyedségnek egyszerre vége szakad, és impresszionista képként jelenik meg előttünk néhány esemény. Kristálytisza, egyszerű altszólo tesz hitet Jézus Krisztus *megtestesülésének* titka mellett. Majd a méltóságteljes zene lefelé lépkedő hangok által jeleníti meg Jézus kereszthalálát. Az orgonán olyan egyre nagyobb feszültséggel teli akkordok szólalnak meg, melyek jelenlévővé teszik Krisztus agonizálását, haláltusáját. Azután pedig, ahogyan Jézus feltámad, *feltámad* a zene is, kicsattan a jókedvtől, még vidámabb, mint a tétel elején. Ez a jókedv kíséri végig, s koronázza egy hatalmas AMEN.

A **Sanctus** magasról indul, s szárnyal, mint az angyalok éneke. Jellegzetesen magyar dallam ez. (A dicsőítés rövid dallamívében négy kvartlépés hallható, kodályi reminiscenciákat ébresztve.) A tétel mindvégig erőteljes hangzású, melyben a zenekar mintegy párbeszédet folytat a kórusal. A Benedictus finom szoprán–tenorszóloval, kettőssel indul, s hosszasan, fényesen oldódik a hozsannázásban. A tétel érdekessége egy zenekari ostinato, mely ír dudanótára emlékeztet.

Számomra mégis az **Agnus Dei** a legizgalmasabb zene, melynek kórusában újra megjelenik a kvint- és kvartpárhuzam. Ebben a tételben mintha a zenekar evilági darabossága birkózna egyfajta, a transzcendensre nyitott emberhanggal. Mintha a föld hangjai szólalnának meg a zenekarban, s a menny felé vágyakozó ember éneke csendülne fel a sokszor ismételt miserere-ben, dona nobis pacem-ben.

II. Szilas Imre

Kaliforniában élő szerző, orgonista és gyakorló karnagy, aki kiválóan ismeri mind hangszerét, mind pedig az egyházi liturgiát (doktorátust szerzett szakrális zenéből). Pontosabban, mint egykori beatzenész ugyanolyan jól bánik a szintetizátorral is, mint a hagyományos orgonával. A mise próbáin legalább két művet ismertem meg számtalan variációban. Az egyik a hagyományos orgonával kísért változat, mely teljes harmóniában állt a több tételt meghatározó fugákkal, s egészséges aláfestést nyújtott a többi tételhez is. A másik a szintetizátorral kísért változat, mely igen érdekes színek felvillantására adott alkalmat a szerző-előadónak. Ha CD-re vennék a misét, zavarban volnék, melyiket is javasoljam, mert mindkettő alapjában véve szép, és méltó is arra, hogy megörökítsék.

Aki ismeri Szilas Imrét, tudja, miért jegyeztem meg, hogy számtalan variációban hallottam művét. Valamikor Rácz Aladár tréfálta meg az ifjú Sztravinszkijt azzal, hogy olyan ritmusokat rögtönzött cimbalmon, melyeket a híres zeneszerző képtelen volt lejegyezni. Nos, hasonló virtuozitású a maga hangszerén Szilas Imre. Számtalan változatot hallhattunk tőle a próbákon és az előadások alkalmával, közöttük számos „alig lejegyezhető” is. A szerző soha nem játszott kétszer ugyanúgy művét: élt a kadenciának, improvizációnak hagyott helyek adta lehetőségekkel. A sorozatos improvizációktól még előbb, még szeretni valóbb ez a zene.

Örömünket tette még teljesebbé a Mátyás-templombeli mise végén a Szilas Imre előadásában felhangzó kivonulási orgonaszó. Orgonaművésziünk ezúttal John Bull, 16–17. századi angol zeneszerző virtuóz kompozícióját, egy rondót adott elő, melyben az igen hangulatos közjátékokat háromszor öleli körül egy ugrálós ritmusú vidám zene, talán angol tánc.

III. A zenekar tagjai

a zeneszerző-orgonista egykori zenész társai, akik félszavakból megértik egymást. Mind *Ullmann Ottó* basszusgitárjátéka, mind pedig a dobokat kezelő *Lombosi András*, de a szólógitáros *Kékes Zoltán* és a szólóénekes *Rápolti Árpád* is megérdemlik, hogy név szerint megemlítsük őket. Együttműködésük, harmonikus együttzenélésük nagyban hozzájárult ahhoz, hogy ez a zene ilyen hirtelen átütő sikert hozzon. Nem tartozik szervesen a miséhez, de szólni kell arról a magyarul énekelt **miatyánkról**, melyet barátjának, *Széll M. Vincének* ajánlott Szilas Imre. Ez a rövid mű megkapóan erőteljes, magyaros hangzású. A Kodály által is előszeretettel használt kvartlépések és rubato előadásmód jellemzik a dallamot, adják meg karakterét. Orgonakísérettel előadva nagyon szép, a maga nemében valóságos kis remek.

Úgy vélem, ünnepeink öröme addig tart, ameddig képesek vagyunk az evangélium örömét magunkban hordozni és másokkal megosztani. Idén ez a megosztás sokunknak jól sikerült. Az Abonyi misének is része volt ebben. Felidézése örömünket ébren tartja és megsokszorozza.

Távlatok / 35-36. – 1997. július, Kultúra és élet, 482. old.
(<http://www.tavlatok.hu/38elottiek/tavlatok35-36.htm>)